

Obsah

Předmluva editorky / 11

Alice Jedličková

Krátký úvod do diachronní poetiky vyprávění / 17

Alice Jedličková a Michal Charypar

Rekapitulace zdrojových metodologií / 17

Cesta postklasické naratologie k diachronii / 17

Cesta české poetiky prózy k teorii vyprávění / 21

Od historické poetiky žánrů, subjektů a míst k diachronní poetice vyprávění / 23

Metoda a předmět: diachronní poetika a vyprávění / 23

Autorita vypravěče a její role v utváření dobových žánrů

Mezi Pravdou a Prášilem / 35

Jiří Koten

Pojem autorita / 35

Ilustrace lidovýchovnou povídkou / 36

Narativní autorita v historizující próze. Sondy a komparace / 40

Bard a zábavný vypravěč / 40

Historik, nebo ironik? Raná povídka Václava Klimenta Klicpery / 42

Postoj básníka / 45

Střídání vypravěčských postojů v Tylově a Chocholouškově próze / 48

Postoj znalce: od citace z dějepisu k příběhu v dějinách / 54

Intermezzo: Od čeho odvozuje svou autoritu národopisec? / 56

Narativní autorita v humoristice / 59

Komparace: parodista a satirik / 62

Sonda: Nerudův očitý svědek – pobavený i hloubavý / 64

Narativní autorita v utváření společenské prózy. Texty a kontexty / 67

Sonda: Jak postupuje „pitevník“? / 67

Příbuznost autority v mravoličném a sociálním románu / 71

Závěry / 75

Vypravěčský komentář: poučovat, přesvědčovat, vychovávat / 81

Pavel Šidák

Rekapitulace dosavadního výzkumu / 81

Předběžný návrh typologie vypravěčských komentářů / 84

Komentáře k příběhu / 87

Interpretace příběhu / 87

Naučné komentáře / 89

Komentáře ke světu / 97

Komentáře moralizující a výchovné / 97

Zobecnění / 104

Zacílené zobecnění / 107

Humoristická varianta / 108

Kulturní schematismy a předsudky / 109

Figura „dříve a nyní“ / 116

Komentáře k vyprávění (metanarativní) / 119

Jednoduché komentáře: orientátory / 120

Rozvinuté komentáře / 123

Mezi textem a peritextem / 124

Intertextualita / 127

Střet literární konvence a skutečnosti / 130

Autentifikační strategie / 132

Komunikační perspektiva vyprávění / 135

Oslovení čtenáře / 136

Vespolnost / 138

Předjímání čtenářské reakce / 140

Fingovaný dialog / 144

Simulace orálního vyprávění / 146

Závěry / 146

Parametry pozorování / 147

Od ustálení komentářového schématu k figuře / 148

Dynamika proměn / 148

Percepční a kognitivní perspektiva. Od vědění k vnímání a úsudkům / 153

Richard Změlík

Teoretické východisko a vymezení pojmů / 154

Nerudova arabeska: v hlavní roli pozorovatel / 156

Arbesovo romaneto: mezi věděním, empirií a klamem / 162

Funkční korelace mezi kognitivní a percepční perspektivou / 172

Závěry / 178

Řeč postav. Proklamace a komunikace / 181

Alice Jedličková

Rozsah a analytický dosah pojmu / 181

Když postava dostane vlastní hlas: zaostřeno na dětského mluvčího / 187

Dítě jako subjekt. Pluralizace komunikačních funkcí / 187

Dítě přírody a člověk společenský / 201

Rozhoduje žánr, nebo vypravěč? / 207

Intermezzo: Řeč o řeči / 210

Lidová řeč pro lid? Konkurence mluvenosti vyprávění a řeči postavy / 214

Od hlasatele (daleko) ke konateli. Postava, jednání a řeč ve vyprávěních o minulosti / 221

Závěry / 236

Čas dějin a čas fikční.

Temporalita a výstavba vyprávění v historizující próze / 241

Kateřina Piorecká

Psaní dějin a vyprávění. Ahistorický historismus / 241

Zpráva o události v dialogu postav / 243

Prototypní dialogická struktura: Lindova *Záře nad pohanstvem nebo Václav a Boleslav* / 244

Sonda: Chocholoušův *Jih* / 247

Explicativní retrospektivy. Osvěta a poučení nade vše / 249

Sonda: *Tataři u Holomouce* Josefa Kajetána Tyla / 251

Zpětné předjímání: *Anežka Přemyslovna* Václava Beneše Třebízského / 254

Mezi konstrukcí a rekonstrukcí: Sabinova *Osudná kniha* / 257

Ruiny, fragmenty a tajemné elipsy / 259

Sonda: Máchův *Návrat a Křivoklad* / 259

Kolárovi *Pekla zplozenci*: dějová norma a „abnormita“ / 262

Vyprávěcí postupy a dějové zlomy / 264

Umění vyprávět (dobrodružně): Havlasův román *V družině dobrodruha krále* / 264

Téma nedávné minulosti a jak se s ní vypořádat: Svátek, Sabina, Krouský / 266

„Historický obraz naší doby“: Krouského *Usmířenec* / 267

Semknutá zápleтка a příběh člověka v dějinách: Jiráskovi *Skaláci* a *Psohlavci* / 270

Závěry: od epizod ke konzistentnímu příběhu / 274

Zápleтка a kompoziční strategie / 279

Michal Charypar

Vymezení základních pojmů / 279

Zápleтка a kompozice / 282

Typ semknuté zápletky / 282

Sonda: Figura odhalení identity postav a rodového tajemství / 284

Typ rozvolněné zápletky / 288

Řetězová a pásmová kompozice zápletky / 290

Kompoziční techniky: rámeček, vložené vyprávění, paralelismus, průběžný motiv / 292

Zápleтка, děj a postavy / 295

Epické atributy postavy / 296

Syntagmata, skupiny, shluky postav a děj / 303

Analogie mezi postavou-typem a zápletkou? / 305

Sonda: Postava mstitele a příběh pomsty / 307

Morfologie milostné zápletky / 310

Ideální a problémový milostný pár / 312

Sonda: Figura náhodného setkání v lásce / 316

Krise páru a milostný trojúhelník / 318

Překračování neviditelných hranic / 322

Závěry: konstanty a proměnné / 325

Popis: jedinečná reprezentace ve stínu kulturních schémat / 329

Stanislava Fedrová

Popis jako postup, funkce a modus reprezentace / 329

Příběh a jeho svět. Dobové normy a konvence / 336

Typizace a textové moduly. Individualizace a schematizace / 337

Sonda: Mignon jako prototyp půvabu / 344

Postava krásky a epistemická sebereflexe vypravěče / 346

Deskriptivní figura: znaky řádu a sociální obhajoba / 352

Vnější charakteristika jako soubor předpokladů pro jednání postavy / 358

Sonda: Protagonista a antagonist / 358

Kontrast postav jako sociokulturní konstrukt / 361

Epistemologická logika popisu / 366

Psychofyzický paralelismus / 366

Fyziognomické usuzování / 369

Paradigmatická logika popisu / 378

Závěry / 384

Incipity a explicity historických próz. Kontext evropského románu / 389

Zdeněk Hrbata

Vymezení pojmů / 389

Iniciální znaky světových historických románů / 392

Incipity české historizující a historické prózy / 396

Závěry / 417

Závěry průzkumu / 421

Alice Jedličková

Nálezy, náměty, návaznosti / 421

Konceptualizace narativních dominant / 451

Pracovní slovník pojmů diachronní poetiky vyprávění / 457

Zuzana Fonioková a Alice Jedličková

Summary / 487

Ediční poznámka / 493

Vedlejší výstupy z projektu / 495

Citované prameny / 498

Sekundární literatura / 510

Další literatura předmětu / 527

Jmenný rejstřík / 535